

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

**Govor predsednice Republike Slovenije Nataše Pirc Musar
na 78. zasedanju Generalne skupščine organizacije Združenih narodov**

New York, 19. september 2023

Velja govorjena beseda.

Gospod predsednik, naj vam najprej čestitam ob izvolitvi za predsednika 78. zasedanja Generalne skupščine. V veliko čast mi je, da vas lahko prvič nagovorim kot predsednica Slovenije. To ustanovo vodite v najzahtevnejših časih, kakršnih še ni bilo od ustanovitve Združenih narodov. Tej temi se bom posvetila pozneje.

Živimo v svetu, v katerem različni akterji, vključno z zasebnimi podjetji in posamezniki, vplivajo na mednarodne odnose na vseh ravneh in prek suverenih meja.

Svet se je demografsko in tehnološko spremenil.

To je svet, v katerem človeško dostojanstvo še vedno ni zagotovljeno vsem in postaja vse bolj ogroženo za najranljivejše in tiste na obrobju.

To je svet z vrsto predpisanih zavez in s pravno zavezujočimi pogodbami, ki se ne izvajajo.

To je svet, v katerem se dogajajo številne vojne, smrtonosni spopadi, napadi na države in trpljenje številnih civilistov, ki se bojijo za svoja življenja ali pa so prizadeti zaradi socialno-ekonomskega uničenja, ki ga povzročajo spopadi.

To je svet, ki ni prepoznal resnosti podnebnih sprememb, ki se odvijajo pred našimi očmi.

To je svet brez globalne solidarnosti pri uresničevanju razvojnih ciljev, ki smo se jim vsi zavezali.

To je svet, ki potrebuje Organizacijo združenih narodov z reformiranim in reprezentativnim Varnostnim svetom, ki se bo lahko učinkovito, ustrezno in pravično odzival na vse omenjene izzive.

S temi izzivi se moramo spoprijeti kot eno. Če bomo še naprej dajali prednost nacionalnim in zasebnim interesom ali interesom posameznih akterjev, ob tem pa reševanje globalnih problemov puščali ob strani, bomo kot civilizacija izginili.

V zvezi s tem se želim na kratko dotakniti štirih vprašanj, ki zahtevajo pozornost vseh nas in terjajo, da vsi sprejmemo in izvajamo ustrezne ukrepe. To so podnebne spremembe, reforma Varnostnega sveta, pasti digitalne dobe in enakost spolov.

Najprej o podnebnih spremembah. Sliši se kot kliše, če rečemo, da moramo opustiti miselnost »obnašajmo se kot običajno«. Toda to ni kliše. Miselnost »obnašajmo se kot običajno« ne deluje! Je neuspešna.

Podnebne spremembe so največji izziv našega časa. Katastrofalne poplave, ki so avgusta prizadele Slovenijo, so samo še en dokaz več med številnimi dogodki po svetu, ki to potrjujejo. Verjamem, da nam bo uspelo odpraviti posledice poplav. Toda pomislite na države, ki imajo omejene zmogljivosti. Na primer majhne otoške države v razvoju. Te so pogosto žrtve katastrofalnih naravnih ujm, stroški sanacije pa so nesorazmerno visoki.

Vsi bi morali vlagati v okoljsko trajnosten svet, ob tem pa želim biti jasna: ne vsi enako. Globalna solidarnost je stvar podnebne pravičnosti. Meddržavna solidarnost – pri čemer bogatejše države prispevajo več kot revnejše in svoj pravični delež prispevajo tudi najbogatejša zasebna podjetja – mora temeljiti na razumevanju, da so podnebne spremembe posledica preteklih in sedanjih človeških dejavnosti. Zato z veseljem sporočam, da namerava Slovenija svoj prispevek v Zeleni podnebni sklad povečati za 50 odstotkov.

Za izvajanje Agende 2030 je bistveno, da odpravimo naraščajočo finančno vrzel med potrebami držav v razvoju in razpoložljivimi finančnimi viri. Zelo pa me skrbi, da trenutna geopolitična polarizacija ovira skupne podnebne ukrepe. Želim si, da bi bili znanstveniki v takih okoliščinah bolj slišani: po mnenju Medvladnega foruma za podnebne spremembe bi bilo že preprosto izpolnjevanje naših zavez korak v pravo smer.

Trajnostni razvoj mora postati naš skupni cilj in načelo, ki bo usmerjalo ravnanje vseh. Podnebne ukrepe in s tem povezana vprašanja o varnosti preskrbe z vodo in hrano moramo vključiti v preprečevanje in reševanje sporov ter trajnostno izgradnjo miru. Slovenija bo še naprej dejavno vključena v zagotavljanje podnebne in okoljske pravičnosti, vključno s pravico do čistega in zdravega okolja, ter zagotavljanje pravičnega dostopa do varne pitne vode in sanitarne oskrbe za vse.

Med konferenco Združenih narodov o vodi 2023 sem poudarila: *Voda je življenje. Voda je obstoj. Voda je mir.* Zato bi rada izkoristila to priložnost in ponovila naš poziv k imenovanju posebnega odposlanca oz. odposlanke ZN za vodo, kar bo pomemben korak k zagotavljanju boljše usklajenosti prizadevanj v povezavi z vodo znotraj in zunaj ZN.

Gospod predsednik,

Slovenija je bila 6. junija 2023 izvoljena za nestalno članico Varnostnega sveta ZN za obdobje 2024–2025. Vsem se zahvaljujem za zaupanje, izkazano pri izvolitvi moje države v Varnostni svet. To nalogo prevzemamo z veliko mero časti, globoko ponižnostjo in občutkom skupne odgovornosti. V obdobju mandata bomo upoštevali številne pogovore in izmenjave, ki smo jih imeli z državami članicami med našo kampanjo.

V povezavi z Varnostnim svetom moram omeniti razprave o njegovi reformi, ki potekajo že desetletja. Resnično upam, da bomo kmalu zagledali luč na koncu tunela. Slovenija je bila vedno med državami članicami, ki so menile, da je sprememba sestave stalnih in nestalnih članic nujno potrebna. Trenutna razporeditev sedežev v Varnostnem svetu ni pravična niti reprezentativna.

Slovenija sodi med večino držav članic, ki so močno zaskrbljene zaradi neomejene uporabe pravice veta, zaradi česar se izgublja zaupanje v Varnostni svet. Posledica tega pa je neukrepanje Varnostnega sveta, ko je to potrebno. Kot primer tega v Evropi razumemo Ukrajino. Celo nekatere stalne države članice so predlagale, da se skupina P5 vzdrži uporabe veta, vsaj v primeru množičnih grozodejstev. Zdi se, da ta najtehtnejši predlog ostaja prezrt.

V zvezi s tem pozdravljamo nedavno pobudo Liechtensteina kot pomembnega poziva skupini P5, naj temeljito razmisli o posamezni zadevi, preden se odloči za veto. Ne pozabimo, da daje sama Ustanovna listina ZN skupini P5 možnost, da izrazi svoje nezadovoljstvo z odločanjem, ob tem pa mora še vedno ravnati odgovorno. Osnutek resolucije morda članicam P5 ni všeč, vendar se lahko vzdržijo in pustijo ZN, da nemoteno sledijo svojemu glavnemu cilju, ki je ohranjanje miru in varnosti za vse, ne samo za nekatere in zagotovo ne samo za enega.

Spoštovane ekscelence,

z izgubo zaupanja napadamo same temelje organizirane družbe – naše mednarodne skupnosti. Bojim se, da del težave, povezane z izgubo zaupanja v naši digitalni dobi, predstavljata znanost in tehnologija. Iznajdbe so namenjene napredku človeštva. Družbeni mediji niso nastali zato, da bi nas ločevali, ampak prepogosto naredijo prav to. Umetna inteligenca je lahko koristna, vendar je lahko tudi nevarna.

V zvezi s tem pozdravljam odločenost generalnega sekretarja, da oblikuje svetovalni organ na visoki ravni za umetno inteligenco. Najti moramo način za upravljanje razvoja novih tehnologij, vključno z umetno inteligenco, ki ne bo oviral gospodarskih, razvojnih, družbenih in raziskovalnih priložnosti, hkrati pa nas ne bo ogrožal. Odgovor temelji na pristopu celotnega življenjskega cikla tehnologij, ki je osredotočen na človeka in človekove pravice, ob tem pa upošteva njihovo zasnovo, razvoj, uporabo in zaton. Globalni digitalni sporazum mora temeljiti na tej ideji. Stvari je mogoče urediti, vendar bodo morali vsi akterji, vključno z zasebnimi podjetji, pokazati iskreno in resno zavezanost.

Zagotavljanje človekovih pravic, ki so podlaga za odprto in varno digitalno prihodnost, ni lahka naloga. Ob tem pomislim na ključno grožnjo našega časa: dezinformacije. Na žalost živimo v času, ko tekmujejo zgodbe, ki pa so veliko bolj zapletene z vidika nevarnosti, ki jo predstavljajo za človeštvo. To je obdobje instant novic, ekonomije pozornosti, izmišljevanja dejstev in vse večjih nesoglasij glede dejstev, saj ne verjamemo več nobeni zgodbi. Imamo svobodo obveščanja, vendar nismo zaščiteni pred lažnimi informacijami, manipulacijo in prevaro. Generalni sekretar ima prav, ko navaja, da širjenje sovraštva in laži v digitalnem prostoru povzroča »veliko globalno škodo«. Velika tehnološka podjetja bi morala prevzeti bolj sistematično odgovornost za vsebino, ki jo gostijo in nadzorujejo. Uporabnike bi morala bolj zaščititi pred sovražnim govorom, dezinformacijami in drugimi škodljivimi spletnimi vsebinami. Kar je nesprejemljivo zunaj spleta, bi moralo biti nesprejemljivo tudi na spletu.

Spoštovane ekscelence, dame in gospodje,

nekaj besed želim nameniti temi, ki je tako pomembna, da sem jo prihranila za zadnji del svojega nagovora – enakost spolov. Letos praznujemo 75. obletnico Splošne deklaracije o človekovih pravicah. Žalosti me, da danes polovica svetovnega prebivalstva – ženske in dekleta – še vedno doživlja neenakost, izključenost in celo brutalno nasilje. Ta družbena marginalizacija žensk in deklet, pogosto združena z revščino, pomanjkanjem priložnosti za kakovostno izobraževanje ter izključenostjo iz trgov dela in procesov odločanja, ni samo nepravilna, temveč pomeni tudi veliko izgubo potenciala za naše družbe. Naj bomo na zahodu, vzhodu, severu, jugu ali kjer koli vmes, vsi se moramo truditi, da bi zagotovili dostojanstvo za vse, vključno z ženskami in dekleti. Začeti pa moramo doma, tudi v našem domu ZN.

V tem smislu bi rada spomnila na osupljivo dejstvo, ki kaže na to, da je treba cilj trajnostnega razvoja 5 jemati zelo resno. Ta pravi, da bo potrebnih 140 let za enakopravno zastopnost žensk na vodilnih položajih na delovnih mestih. To ni sprejemljivo. Generalni sekretar se s tem strinja. Prizadevanje za polno, enakopravno in smiselno udeležbo žensk v političnem in javnem življenju je del njegove Nove agende za mir.

Zelo podpiram pobude za doseg tega cilja, tudi v okviru Združenih narodov. Ob tem mislim na pobudo glasov globalnih voditeljic za spremembe in vključevanje glede izmenjave spolov pri predsedovanju Generalni skupščini ZN. Gospod predsednik, predsedujete skupščini najpomembnejše svetovne ustanove. Vsi se boleče zavedamo dejstva, da so bile doslej samo štiri ženske predsednice Generalne skupščine. Samo štiri v njeni celotni zgodovini! Upoštevati bi morali lastne izjave o enakosti spolov in jih uresničevati tudi pri delu v Generalni skupščini. S tem bi nazorno in simbolično izrazili naše skupne zaveze.

Spoštovane ekscelence,

ob koncu nagovora bi rada ponovno poudarila potrebo po multilateralizmu, ki pa mora biti drugačen, učinkovit in vključujoč, da bi ZN postali akter in forum, ki bi bil popolnoma pripravljen na prihodnost. Najbolj perečih izzivov današnjega časa – o nekaterih sem govorila podrobneje – ne morejo rešiti posamezne države, ne glede na njihovo velikost ali moč. Vanje moramo biti vključeni vsi, sicer bodo naši otroci in vnuki prizadeti veliko bolj kot generacija voditeljev, zbranih tukaj.

Prizadevati si moramo za nov globalni dogovor, ki mora biti načelen, nad posameznimi interesi in temeljiti na globalni solidarnosti. Prednost mora dati zaščiti narave in človekovega dostojanstva. Prav tako mora biti daljnosežen. Slovenija je v celoti zavezana prispevati k Paktu za prihodnost in veselimo se dejavnega sodelovanja na prihajajočem vrhu prihodnje leto. Biti moramo ambiciozni, četudi se ne strinjamo o rešitvah za vse nastajajoče izzive. Uporabiti moramo svojo moč in vire, da vsa skupna prizadevanja usmerimo v rešitve. Bolje, da poiščemo eno za drugo kot nobene.